

ANALÝZA

5. 6. 2023

Vývoj českého trhu práce – 1. čtvrtletí 2023

V 1. čtvrtletí 2023 se trh práce vyrovnával se zvýšenými cenovými hladinami. Průměrná mzda se meziročně nominálně zvýšila o 8,6 %, kvůli inflaci reálně klesla o 6,7 %. Ekonomická aktivita zasažena nebyla, stoupala zejména u žen. Míra zaměstnanosti se u mužů snížila o 0,3 p.b., u žen stoupla o 1,6 p.b. Obecná míra nezaměstnanosti se zvýšila o 0,4 p.b., přičemž vývoj byl regionálně nevyrovnaný.

Zaměstnanost, nezaměstnanost a ekonomická neaktivita

Výsledky Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) přinesly pro 1. čtvrtletí 2023 meziroční nárůst míry zaměstnanosti (ve věkové skupině 15–64 let) o 0,6 p.b. na 75,6 %. Nápadný je tentokrát odlišný vývoj mezi pohlavími. Ženy doháněly vysoký rozdíl, zatímco u mužů se míra zaměstnanosti drobně snížila o 0,3 p. b. na 81,6 %, u žen vzrostla o 1,6 p. b. na 69,4 %, což může souviset s nově zavedeným daňovým zvýhodněním zkrácených úvazků.

Absolutní počet zaměstnaných se meziročně zvýšil o 55,3 tis., tj. o 1,1 %, na 5 198,0 tis. Dlouhodobějším trendem je skomírání počtu zaměstnavatelů (aktuálně meziroční pokles o 4,4 tis.), který je v rozporu s nárůstem jak u podnikatelů bez zaměstnanců (pracujících na vlastní účet) o 50,4 tis., tak u zaměstnanců (o 21,1 tis.).

V odvětvovém třídění lze mluvit spíše o stagnaci zaměstnanosti v sekundárním sektoru, naopak v terciárním sektoru zaměstnanost meziročně stoupla o 40,5 tis., (vyjma sekce velkoobchod a maloobchod, opravy motorových vozidel, kde se počet snížil o 13,0 tis.).

Celkový počet nezaměstnaných dle VŠPS (definice ILO – osoby aktivně hledající práci) dosáhl hodnoty 140,9 tis. osob, po sezónním očištění čísla ukazují výraznější mezičtvrtletní nárůst o 30,1 tis. osob., meziročně se nezaměstnanost zvýšila o 21,8 tis. Míra nezaměstnanosti tak ve věkové skupině 15–64letých stoupla na hodnotu 2,7 % (meziročně více o 0,4 p. b.).

Výrazný zůstává regionální profil, který se však proměnil. Nejvyšší míry nezaměstnanosti byly aktuálně v Moravskoslezském a Karlovarském kraji (shodně 4,5 %), s odstupem pak v Libereckém (3,9 %). Nejvíce míra nezaměstnanosti meziročně klesla v Olomouckém kraji (o 1 p. b. na 2,5 %). Nejnižší míru nezaměstnanosti v rámci Česka pak měl kraj Pardubický (1,4 %).

Déle než rok bylo bez práce 37,5 tis., tj. 26,6 % všech nezaměstnaných, počet dlouhodobě nezaměstnaných se tak meziročně zvýšil o 0,8 tis. Zatímco dlouhodobě nezaměstnaných mužů meziročně přibývalo, dlouhodobě nezaměstnaných žen bylo proti stejnému období roku 2022 méně. Počet osob, které nelze klasifikovat jako nezaměstnané a jsou pokládány za neaktivní, leč uvádějí, že chtějí pracovat, se meziročně zvýšil o 7,0 tis. na 74,0 tis. Po delší době jde o první zvýšení tohoto ukazatele pracovních rezerv.

Je nutné připomenout, že VŠPS pokrývá jen osoby bydlící v bytech, nikoli na ubytovnách a podobných kolektivních domácnostech, což negativně ovlivňuje zachycení cizinců, kteří takové způsoby bydlení často využívají. Metodika VŠPS je také málo přizpůsobena externím šokům, jakým byl příchod ukrajinských uprchlíků do ČR a jejich následných vstup na českých trh práce, což může poznamenat číselné trendy. V blízké době dojde k některým metodickým úpravám, které zajistí zlepšení, bude upraveno váhové schéma a též použity nové demografické údaje.

ANALÝZA

Evidenční počet zaměstnanců přepočtený na plně zaměstnané

Předběžné údaje podnikové statistiky ČSÚ potvrdily pozitivní trend v meziročním nárůstu počtu zaměstnanců. Evidenční počet zaměstnanců přepočtených na plně zaměstnané (FTE) se v 1. čtvrtletí 2023 meziročně zvýšil o 42,8 tis., což byl relativní nárůst o 1,1 %.

Z hlediska jednotlivých odvětví nebyl trend jednoznačný. V šesti sekcích CZ-NACE se počet zaměstnanců meziročně snížil, ubylo v nich 12,4 tis. Ve zbylých třinácti se zvýšil o 55,1 tis. Jednotlivě šlo o odvětvové relativní přírůstky či úbytky v rozsahu od -1,4 % do 9,4 %.

Ten relativně nejvýznamnější nárůst (o 9,4 %) najdeme v odvětví činnosti v oblasti nemovitostí, kde přibýlo 4,1 tis. pracovních míst na celkový počet 47,4 tis. Toto odvětví přesto zůstává v počtech čtvrté nejmenší. Druhý největší relativní – a největší absolutní – nárůst byl v odvětví administrativní a podpůrné činnosti, kde se počet zaměstnanců zvýšil o 6,4 %, tedy o 10,8 tis. na 179,7 tis. Sem spadají také agenturní zaměstnanci, přičemž tato skupina nejvýrazněji reaguje na ekonomické výkyvy, a je tedy dobrým barometrem změn na trhu práce. V 1. - 3. čtvrtletí 2022 zde zaměstnanců ubývalo.

Druhý největší nárůst v absolutních počtech byl u vzdělávání, kde přibýlo 10,6 tis., což relativně znamená 3,2 %. V odvětví ostatní činnosti byl vysoký relativní nárůst o 5,6 %, ale vzhledem k malé velikosti odvětví to byl jen absolutní nárůst o 1,9 tis.

Velkoobchod a maloobchod a opravy a údržba motorových vozidel zaznamenaly drobný nárůst o 0,3 % (tj. o 1,7 tis.); toto odvětví je početně druhé nejvýznamnější s více než půl milionem zaměstnanců (504,7 tis.). V informačních a komunikačních činnostech najdeme nárůst o 2,4 %, početně o 3,2 tis. na 135,9 tis. Zaznamenáníhodný byl též nárůst o 5,3 tis. na 174,0 tis. v odvětví profesní, vědecké a technické činnosti, relativně to bylo o 3,2 %. Vyšší nárůsty přetrvaly též ve zdravotní a sociální péči o 8,4 tis. (2,5 %), v ubytování, stravování a pohostinství o 2,3 tis. (2,2 %) a v kulturních, zábavních a rekreačních činnostech o 1,1 tis. (2,2 %).

Celkově se tak poklesy nacházejí spíše v primárním a sekundárním sektoru, zatímco ve službách počty rostly. Výjimkou jsou odvětví peněžnictví a pojišťovnictví, kde se propouštělo (pokles o 0,6 %; resp. 0,4 tis.), dále doprava a skladování, kde se stavy snížily o 0,3 %, resp. 0,9 tis., a nakonec ve veřejné správě a obraně, kde meziročně ubylo 0,8 tis. zaměstnanců, což je relativní úbytek o 0,3 %.

Na opačné straně je výjimkou nárůst počtu zaměstnanců v zásobování vodou, činnostech souvisejících s odpadními vodami, odpady a sanacemi o 1,9 % a ve výrobě a rozvodu elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu o 0,3 %. Jde však o velmi malé odvětvové sekce. Výraznější byl nárůst ve stavebnictví o 2,2 %, neboť to bylo absolutně o 4,6 tis.

Největší pokles o 1,4 %, resp. o 1,3 tis. na 89,0 tis. najdeme v zemědělství, lesnictví a rybářství. Po překvapivém zvýšení počtu zaměstnanců v těžbě a dobývání ve třetím a čtvrtém čtvrtletí 2022 se toto odvětví vrátilo na obvyklou sestupnou trajektorii, stavy se aktuálně snížily o 1,1 %, což bylo absolutně o 0,2 tis. Toto odvětví klesá od začátku století setrvale a dlouhodobě, aktuálně zaměstnává pouze 18,1 tis. zaměstnanců, což představuje početně nejmenší sekci CZ-NACE.

Největší sekcí zůstal zpracovatelský průmysl, který zaměstnával 1 083,9 tis. zaměstnanců, meziročně jich však ubylo o 8,8 tis. (relativně o 0,8 %). Tabulka 1 Rychlých informací o průměrných mzdách zahrnuje rovněž oddíly CZ-NACE z této sekce, které jsou největší z hlediska počtu zaměstnanců. V těchto oddílech najdeme pokles počtu zaměstnanců především ve výrobě pryžových a plastových výrobků (2,2 tis.; 2,7 %) a ve výrobě ostatních nekovových minerálních výrobků (1,2 tis.; 2,5 %). Na druhé straně posílila výroba elektrických zařízení (0,6 tis.; 0,7 %).

ANALÝZA

Průměrné měsíční hrubé mzdy

Průměrná mzda (41 265 Kč) za 1. čtvrtletí 2023 vzrostla nominálně ke stejnému období předchozího roku o 3 265 Kč, tedy o 8,6 %. Jde přitom o zprůměrování velmi různorodého vývoje na úrovni jednotlivých oborů, podniků či organizací.

V reálném vyjádření šlo o mzdový pokles o 6,7 %, zaměstnanci si tedy mohli koupit za průměrnou mzdu méně zboží či služeb než před rokem. Reálný mzdový růst se odvíjí od inflace neboli růstu spotřebitelských cen. Ten v letošním 1. čtvrtletí dosáhl 16,4 %, což byla druhá nejvyšší hodnota v tomto století (rekordní 17,6 % byla ve 3. čtvrtletí 2022). Pro úplnost sumarizujeme, že v předchozím roce 2022 reálná mzda poklesla o 8,5 %; v roce 2021 se průměrná mzda reálně zvýšila o 1,9 % a v roce 2020 o 1,4 %.

Mzdový vývoj byl velmi různorodý podle odvětví. Pouze v jediné sekci mzdový růst překonal hodnotu nárůstu spotřebitelských cen (16,4 %). U ostatních tak došlo ke značnému snížení průměrných mezd v reálném vyjádření.

Oním výjimečným odvětvím byla energetika (sekce výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu), kde se průměrná mzda zvýšila nominálně o 23,1 %, reálně tedy vzrostla o 5,8 %, na úroveň 79 221 Kč, čímž překonala všechna zbylá odvětví. Tento vývoj souvisel s výplatou nadstandardně vysokých mimořádných odměn.

Naopak největší meziroční reálný pokles najdeme ve vzdělávání, kde se kupní síla snížila o více než desetinu (10,7 %). Více jak desetiprocentní reálný pokles (10,6 %) byl také v ostatních činnostech, a o rovných 10 % reálně poklesla průměrná mzda v peněžnictví a pojišťovnictví. Ve zdravotní a sociální péči se meziročně snížila reálná průměrná mzda o 9,0 %. V dalších sekcích byly poklesy nižší.

Druhou nejvyšší nominální průměrnou mzdu po energetice najdeme v informačních a komunikačních činnostech s úrovní 78 503 Kč, třetí příčku drží peněžnictví a pojišťovnictví s průměrnou mzdou 75 539 Kč.

Naopak nejnižší úroveň mezd přetrvávala v ubytování, stravování a pohostinství (24 446 Kč), to představuje sotva třetinu úrovně v energetice. Druhá nejnižší průměrná mzda byla – také tradičně – v administrativních a podpůrných činnostech s hodnotou 29 648 Kč.

V obchodě (velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel) dosáhla průměrná mzda 39 863 Kč, což je o něco nižší než v průmyslových odvětvích (40 768 Kč). V dominantním zpracovatelském průmyslu se průměrná mzda dostala na 39 739 Kč, v těžbě a dobývání mzda byla 43 836 Kč. Ve stavebnictví najdeme údaj 34 363 Kč a v dopravě a skladování 36 703 Kč. Výrazně pod úrovní celkové průměrné mzdy (41 265 Kč) jsou mzdy v zemědělství, lesnictví a rybářství (30 541 Kč) a v ostatních činnostech (30 725 Kč).

Z hlediska statistiky pracovní doby bylo 1. čtvrtletí 2023 charakteristické výrazně nižším počtem neodpracovaných hodin ve srovnání se stejným obdobím předchozího roku v důsledku nižší nemocnosti.

Regionální vývoj

Také krajské výsledky přináší vývoj, který není jednoznačný. Z pohledu počtu zaměstnanců došlo v 1. čtvrtletí 2023 hned v několika krajích k meziročnímu poklesu: 0,7 % ve Zlínském kraji, 0,4 % v Pardubickém a v Ústeckém, 0,2 % na Vysočině a 0,1 % v Jihočeském kraji. Na druhé straně opět velmi výrazně vzrostl počet zaměstnanců v Praze (o 4,6 %), značný nárůst zaznamenal i Plzeňský kraj (1,5 %) a dále Středočeský a Královéhradecký (shodně 0,5 %). V Jihomoravském

ANALÝZA

kraji vzrostl evidenční počet zaměstnanců o 0,4 %, stejně jako v Karlovarském, a v Libereckém o 0,1 %; v Moravskoslezském a Olomouckém kraji počty stagnovaly.

U vývoje průměrných mezd je rozptyl podstatně menší než v třídění podle odvětví. Platí, že reálná kupní síla se ve všech krajích meziročně propadala, a to v rozmezí od 5,6 % do 7,9 %. Nejlépe vychází ze srovnání Jihočeský kraj, kde se reálná mzda snížila právě o 5,6 % díky vyššímu nominálnímu nárůstu průměrné mzdy, který zde dosáhl takřka deseti procent (9,9 %). Hlavní město naopak zaznamenalo nejvyšší propad reálné mzdy o 7,9 %, následováno kraji Královéhradeckým a Karlovarským (shodně 7,2 %) a dále Středočeským (7,1 %).

Podle absolutní úrovně výdělků zůstala nicméně Praha stále nejbohatším regionem, průměrná mzda tu byla 52 814 Kč. Na druhém místě se udržel Středočeský kraj s 40 768 Kč a na třetím byl Jihomoravský, který těsně překonal čtyřicetitisícovou hranici (40 146 Kč). Naopak Karlovarský kraj zůstal nadále regionem s nejnižší mzdovou úrovní (35 010 Kč). S odstupem byl následován Pardubickým krajem (36 255 Kč), Olomouckým (36 506 Kč) a Zlínským, kde se průměrná mzda dostala na 36 653 Kč. V Moravskoslezském kraji, což je po Praze, Jihomoravském a Středočeském kraji region s nejvyšším počtem zaměstnanců, dosáhla průměrná mzda hodnoty 37 094 Kč.

Mediány a decilové rozpětí mezd, třídění podle pohlaví

Rychlá informace za 1. čtvrtletí 2023 obsahuje také údaj o mzdovém mediánu, který je vypočtený z matematického modelu distribuce a ukazuje mzdu prostředního zaměstnance, tedy běžnou mzdovou úroveň; zároveň byly vypočteny také krajní decily. V 1. čtvrtletí 2023 se mzdový medián dostal na 34 741 Kč, to je o 2 837 Kč (o 8,9 %) více než ve stejném období předchozího roku.

Mzdová distribuce se ve srovnání s loňským rokem moc nezměnila, desetina zaměstnanců s nejnižšími mzdami pobírala hrubou mzdu pod hranicí 18 601 Kč (dolní decil meziročně vzrostl o 8,4 %), opačná desetina měla naopak mzdy nad hranicí 65 512 Kč (horní decil se zvýšil o 8,9 %). Decilový poměr se meziročně zvýšil o 0,02 bodu.

Prostřední mzdy mužů byly vyšší než u žen, v 1. čtvrtletí 2023 byla mediánová mzda žen 31 856 Kč (meziročně vzrostla o 8,6 %), zatímco u mužů 37 696 Kč (vzrostla o 9,7 %). Mezera v prostředních výdělcích podle pohlaví se tak meziročně zvýšila o 0,8 p.b. na 15,5 %.

Zároveň byly mzdy mužů rozprostřeny v podstatně větší šíři, zejména oblast vysokých výdělků je výrazněji vyšší než u žen: ženy měly horní decil 56 696 Kč a muži 73 625 Kč, čímž byla mezera u vysokých výdělků 23,0 %. U nízkých výdělků byl naopak rozdíl slabší: ženy měly dolní decil 17 955 Kč, muži pak 19 375 Kč, což představuje mezeru 7,3 %.

Zpracoval: Dalibor Holý

Odbor statistiky trhu práce a rovných příležitostí ČSÚ

Tel.: +420 274 052 694

E-mail: dalibor.holy@czso.cz